

Resolutie, op 13 en 14 december 1967 te Genève tijdens de 36e zitting van de Raad van de Europese Organisatie voor kernfysisch onderzoek aangenomen, tot wijziging van het Verdrag tot oprichting van een Europese Organisatie voor kernfysisch onderzoek, met Financieel Protocol en Bijlagen

BRIEF VAN DE MINISTER VAN
BUITENLANDSE ZAKEN

Nr. 1

's-Gravenhage, 8 januari 1970.

Ter griffie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
ontvangen: 13 januari 1970.

De wens, dat deze overeenkomst aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal zal worden onderworpen, kan door of namens de Kamer of door ten minste dertig leden der Kamer te kennen worden gegeven uiterlijk op 12 februari 1970.

Ter voldoening aan het bepaalde in het tweede lid van artikel 60 en onder verwijzing naar het derde lid van artikel 61 van de Grondwet, de Raad van State gehoord, heb ik de eer U Hoogedelgestreng hiernevens de tekst en de vertaling in het Nederlands over te leggen van de op 13 en 14 december 1967 te Genève tijdens de 36e zitting van de Raad van de Europese Organisatie voor kernfysisch onderzoek aangenomen resolutie tot wijziging van het Verdrag tot oprichting van een Europese Organisatie voor kernfysisch onderzoek met Financieel Protocol en Bijlagen (*Trb.* 1969, 36) ¹⁾.

Een toelichtende nota ter zake gelieve u hiernevens aan te treffen.

Wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft zal deze overeenkomst alleen voor Nederland gelden.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. LUNS.

TOELICHTENDE NOTA

De totstandkoming van de amendementen ²⁾

Het verdrag van 1 juli 1953 tot oprichting van een Europese Organisatie voor Kernfysisch Onderzoek (C.E.R.N., laatstelijk *Trb.* 1969, 36), door Nederland geratificeerd op 15 juni 1954, voorzag in de oprichting van een laboratorium te Meyrin bij Genève, met als voornaamste bestanddeel een proton-synchrotron waarmee protonen versneld kunnen worden tot zij energieën bereiken van meer dan 10 miljard elektron volt. In feite is een synchrotron tot stand gekomen voor energieën van circa 28 GeV (Giga electron-Volt; 1 GeV = 10⁹ eV) en in 1959 in gebruik genomen. Sedertdien is hiermee door een 70-tal groepen van fysici uit de deelnemende landen (in 1968: België, de Bondsrepubliek Duitsland, Denemarken, Frankrijk, Griekenland, Italië, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Spanje, het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, Zweden en Zwitserland) buitengewoon belangrijk fundamenteel onderzoek verricht aangaande de samenstelling van atoomkernen en de daarin voorkomende deeltjes.

Het laboratorium is sedert zijn oprichting steeds verbeterd en uitgebreid, maar op een later tijdstip zal naar de mening van de hoge-energie fysici voor verder onderzoek een synchrotron voor aanzienlijk grotere energieën nodig zijn om dit soort onderzoek, dat de meest fundamentele kennis over de materie moet opleveren, te kunnen voortzetten. Gelet op de lange voorbereidingstijd die een dergelijk project vereist en de vele jaren die gemoeid zullen zijn met de constructie, is reeds enkele jaren geleden in Europees kader het gesprek op gang gebracht over de eisen waaraan het nieuwe apparaat zal dienen te voldoen.

¹⁾ Nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden.

²⁾ Een exemplaar van de tekst van de amendementen is nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden der Kamer.

Aan
de Heer Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal

Volgens de deskundigen zal het hoge niveau dat de beoefening der hoge-energie fysica dank zij C.E.R.N. in West-Europa bereikt heeft in de jaren tachtig gehandhaafd kunnen worden, indien in de loop van het komende decennium een synchrotron voor energieën van 300 GeV tot stand komt. Dit instrument overtreft de maximale energie van de nieuwste 70 GeV versneller in de Sovjet-Unie (te Serpuchov, in gebruik genomen in 1969) en van de in aanbouw zijnde Amerikaanse 200 GeV versneller (te Batavia N.Y., ingebruikneming voorzien voor 1974), later wellicht op te voeren tot 400 GeV.

Het C.E.R.N.-verdrag in zijn huidige vorm biedt voor het oprichten van een nieuw laboratorium geen mogelijkheid. De Raad van C.E.R.N. heeft overwogen te trachten een nieuw verdrag tot stand te doen komen, krachtens hetwelk de Europese landen, die daaraan wensen deel te nemen, zulk een nieuw laboratorium zouden kunnen oprichten, dat echter om technische redenen niet in de nabijheid van het huidige C.E.R.N.-laboratorium gevestigd zou kunnen worden. Twee organisaties, één voor het huidige C.E.R.N. en één voor het nieuwe laboratorium, gegrondvest op twee afzonderlijke verdragen en daardoor ook met afzonderlijke raden, financiële commissies en wetenschappelijke beleidscommissies, werden echter om begrijpelijke redenen niet wenselijk geacht. Slechts wanneer beide laboratoria door één raad, één financiële commissie en één wetenschappelijke beleidscommissie zouden worden geleid, zou het voeren van één Europees beleid op dit belangrijke gebied van wetenschapsbeoefening gegarandeerd kunnen worden.

Dit vereiste een wijziging van het C.E.R.N.-verdrag op een aantal punten. Volgens artikel X van het verdrag kunnen door de raad voorgestelde amendementen op het verdrag alleen van kracht worden, indien alle verdragspartijen daarmee akkoord gaan. De oprichting van het nieuwe 300 GeV-laboratorium zal dus alleen binnen het kader van C.E.R.N. mogelijk zijn, indien alle dertien huidige lid-staten, met inbegrip van hen die niet of nog niet van plan zijn aan het nieuwe project deel te nemen, maar hun deelneming in C.E.R.N.-Meyrin zouden willen voortzetten, hun goedkeuring aan de voorgestelde amendementen hechten. Deze brengen vrijwel geen wijziging aan in de gang van zaken bij het huidige C.E.R.N. in Meyrin, waarvan vele Nederlandse geleerden bij voortdurende op hoog wetenschappelijk peil een zeer nuttig gebruik weten te maken.

Werkgroepen voor hoge-energie fysica van de universiteiten van Amsterdam en Nijmegen bijvoorbeeld zijn voor hun onderzoeken geheel aangewezen op de werkzaamheden van C.E.R.N. in Meyrin en daarvoor is nodig dat Nederland ook menteel Onderzoek van de Materie (F.O.M.) verricht reeds sedert jaren experimenteel werk met behulp van het synchrotron te Genève. De ondergetekenden zijn dan ook van mening, dat de onderhavige wijziging van het C.E.R.N.-verdrag voor Nederland zou dienen te worden aanvaard, ook al heeft de Regering nog geen beslissing genomen omtrent een eventuele Nederlandse deelname aan het nieuwe project. Nederland wil immers in ieder geval blijven deelnemen aan het huidige C.E.R.N. in Meyrin en daarvoor is nodig dat Nederland ook aan een gewijzigd C.E.R.N.-verdrag blijft deelnemen.

Voorts is de Regering van mening dat Nederland, of ons land nu wel of niet aan het nieuwe project zal deelnemen, de vestiging van het nieuwe laboratorium in het kader van C.E.R.N. niet onmogelijk mag maken. De Regering is voornemens met de Staten-Generaal in overleg te treden over de binnenkort door haar te nemen beslissing inzake de Nederlandse deelneming aan het 300 GeV laboratorium. Artikel X, lid 3, van het verdrag bepaalt, dat de raad met een twee-derde meerderheid van alle lid-staten het aan dit verdrag gehechte financieel protocol kan wijzigen mits een zodanige wijziging niet strijdig is met het verdrag. Als gevolg daarvan behoeven de wijzigingen in het financieel protocol geen parlementaire goedkeuring. Aangezien het verdrag wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft, alleen voor Nederland geldt, zal de onderhavige wijziging ook alleen voor Nederland gelden.

Toelichting bij de amendementen

Het merendeel van de amendementen behoeft geen afzonderlijke toelichting daar deze slechts tot doel hebben het

mogelijk te maken dat de organisatie meer dan één laboratorium krijgt. Het basis-programma van de organisatie werd oorspronkelijk in artikel II, lid 3, vermeld. Dit wordt thans verdeeld over artikel II, lid 2 en 3 (a) van het geamendeerde verdrag, terwijl de eventuele nieuwe programma's niet meer in het verdrag zelf maar in annexa daarvan zullen worden neergelegd. Het enkele jaren geleden met gebruikmaking van artikel II, lid 4, begonnen supplementaire programma zal in het vervolg in artikel II, lid 3 (b) worden vermeld.

Voor het geval dat de organisatie meer dan één laboratorium tot haar beschikking krijgt en dus verscheidene programma's tegelijk zal doen uitvoeren, is in de nieuwe leden 3, 4 en 5 van artikel III de mogelijkheid geschapen dat lid-staten niet aan alle programma's deelnemen en bepaald op welke wijze de duur van de deelneming aan een nieuw programma geregeld wordt.

Aangezien de beslissingen ten aanzien van één programma van invloed kunnen zijn op een ander programma, terwijl de deelnemers aan beide niet dezelfde lid-staten behoeven te zijn, was het nodig een regel in te voeren waardoor voor bepaalde belangrijke beslissingen zowel een meerderheid van alle lid-staten als een van die, welke aan het betrokken programma deelnemen, vereist wordt; dit is gebeurd door het opstellen van een nieuw lid 6 van artikel V. In aansluiting daarop was het nodig in een nieuw lid 7 van dat artikel te doen bepalen dat – tenzij het gaat om een kwestie waarvoor het verdrag eenstemmigheid of een tweederde meerderheid van alle lid-staten vereist – slechts de participanten aan een programma stemrecht hebben over een alleen op dat programma betrekking hebbende aangelegenheid.

In het oorspronkelijke verdrag werd geen melding gemaakt van een wetenschappelijke beleidscommissie, hoewel zulk een commissie reeds bij de oprichting van C.E.R.N. werd ingesteld. Omdat de grondgedachte van de nieuwe structuur er juist op gericht is één Europees wetenschapsbeleid tot stand te laten komen en dit niet bij de oprichting van een nieuw laboratorium aan verschillende organen over te laten, is thans in artikel V, lid 12, deze commissie uitdrukkelijk vermeld. In hetzelfde lid wordt ook de noodzaak aangeduid van het instellen van een lichaam voor de coördinatie tussen de verschillende programma's; op welke wijze die coördinatie tot stand moet komen zal afhangen van de aard der verschillende programma's en kan dus niet in het verdrag worden vastgelegd.

Daar een nieuw laboratorium waarschijnlijk nog groter zal zijn dan C.E.R.N.-Meyrin, dat thans 3000 werknemers heeft, en in een ander land gelegen zal zijn, wordt het niet mogelijk geacht de organisatie door één directeur-generaal te laten leiden. Het geamendeerde verdrag vermeldt dan ook, dat elk laboratorium door een directeur-generaal geleid zal worden. De raad zal voor de coördinatie tussen deze functionarissen verantwoordelijk zijn. Op enkele plaatsen (bijv. in de artikelen III, X, XII en XIX) in het verdrag leidde dit tot een wat meer geprononceerde positie van de voorzitter van de raad.

Voorts is van de gelegenheid gebruik gemaakt om een kleine wijziging aan te brengen in de bepaling omtrent de financiële bijdragen van de lid-staten. Waren deze tot nu toe uitsluitend gebaseerd op de nationale inkomens naar factorkosten (vide artikel VII, lid 1 (b)), in het vervolg wordt de mogelijkheid toegevoegd rekening te houden met zeer lage nationale inkomens per hoofd van de bevolking (vide de aan artikel VII, lid 1 (b) (ii), toegevoegde zin). Hierbij is de methode gebruikt die ook is neergelegd in het Verdrag tot oprichting van een Europese Organisatie voor Ruimteonderzoek (E.S.R.O.) (laastelijk *Trb.* 1964, 53).

Een andere wijziging in artikel VII, lid 1, was nodig omdat daarin onder (b) (i) bepaald werd, dat geen der lid-staten meer dan 25 pct. van de kosten behoefde bij te dragen. Deze bepaling zou tot onredelijke resultaten leiden indien aan een nieuw programma slechts een klein aantal landen zou deelnemen. Hoewel door de Nederlandse delegatie is voorgesteld de bepaling aangaande een maximum-percentage geheel weg te laten, heeft de raad daarmee niet ingestemd, voornamelijk omdat de grotere participanten, als zij de garantie van een

maximum-percentage moeten missen, in plaats daarvan een grotere stem in de beslissingen zouden vragen. Het nieuwe artikel VII, lid 1 (b) (i) maakt het mogelijk dat de raad per programma een maximum-percentage voorstelt. De C.E.R.N.-raad heeft al besloten, dat percentage voor C.E.R.N.-Meyrin op 25 te handhaven. Te zijner tijd zal voor een eventueel nieuw programma het percentage evenredig boven 25 komen te liggen als overeenkomt met het verschil tussen de bijdragen van alle lid-staten en van die welke alleen aan het nieuwe project deelnemen. In de onderlinge verhoudingen zullen dus geen veranderingen komen in dit opzicht.

De wijzigingen in het financieel protocol volgen dezelfde lijnen als de amendementen op het verdrag.

*De Minister van Onderwijs
en Wetenschappen,*

VERINGA.

De Minister van Buitenlandse Zaken a.i.,

DE JONG.